

J. D.

"An Account of the Astronomical Discoveries of Kepler", Robert Small, Madison 1963 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 9/2, 323

1964

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Artis magnae artilleriae Kazimierza Siemienowicza, który obecnie uważany jest, jeśli nie za wynalazcę, to w każdym razie za pierwszego autora, który podał opis rakiety wielostopniowej.

Magia naturalis Porty, która ukazała się w II wydaniu w 1589 r., nie ustępuje znaczeniem *Pirotechnii*. Autor wykazuje wiele zdrowego rozsądku i nowoczesny sposób myślenia, pisząc: „Teoria i praktyka powinny się łączyć. Wiedza bez umiejętności praktycznego, rzemieślniczego jej zastosowania, jak również praktyka bez wiedzy są bez wartości”. Dochodzi do konkluzji, że „nauki filozoficzne nas nie wzbogacają; musimy się dorobić, aby nas stać było na zabawę w filozofów”.

Książka składa się z 20 rozdziałów, obejmując różnorodną tematykę, którą obecnie można by nazywać zoologią, botaniką, rolnictwem, ogrodnictwem, metalurgią, nauką o magnesach, medycyną, kosmetyką, nauką o materiałach wybuchowych, sztuką kucharską, sztuką polowania, optyką i pneumatyką.

Porta założył w Neapolu w 1560 r. pierwsze na świecie towarzystwo przyrodzawcze, o którym posiadamy pisemną dokumentację. Pierwsze angielskie wydanie *Natural Magick* ukazało się w 1658 r.; było ono czytane przez ludzi, którzy w dwa lata później założyli w Londynie Royal Society.

J. T.

Robert Small, *An Account of the Astronomical Discoveries of Kepler*, przedruk tekstu z 1804 r. z przedmową Williama D. Stahlmana. University of Wisconsin Press, Madison 1963, s. XII + 386, ilustr. 80.

Mimo 160 lat, które upłynęły od pierwszego wydania *Wykładu astronomicznych odkryć Keplera*, książka R. Smalla nie straciła wartości dla współczesnego czytelnika. Tematem książki jest historia matematycznych konstrukcji teorii planet (począwszy od Hipparcha), przy czym osobne rozdziały poświęcono systemom Kopernika i Brahego. Dzięki tak rozbudowanej części wstępnej, zajmującej prawie połowę objętości książki, czytelnik uzyskuje dobry obraz poglądów i problemów panujących w astronomii planetarnej w czasach Keplera. Sam wykład astronomicznych osiągnięć Keplera oparty jest przede wszystkim na *Astronomia nova*, zawiera więc szczegółową analizę dociekań, które doprowadziły do odkrycia I i II prawa Keplera.

Potrzebę wznowienia książki następująco uzasadnia w przedmowie wydawca W. D. Stahlman: „Istnieją nowoczesne wydania dzieł Keplera... ale trzeba powtórzyć z naciskiem, że większości czytelników sprawia trudność zrozumienie tych techniczno-astronomicznych dzieł”. Smallowski *digest* może też — jak pisze Stahlman — przyczynić się do rozproszenia fałszywych pojęć o Keplerze i jego dziele, głoszonych czy to z określoną tendencją, czy też z prostej ignorancji.

Wykład Smalla sięga do drobnych nawet szczegółów matematycznych analizy Keplera. Dla nie przygotowanego czytelnika dobrym do niego wprowadzeniem, a ponadto syntetycznym ujęciem całości zagadnienia, może być bardzo zwięzły zarys teorii planet Keplera w *Grundriss der theoretischen Astronomie und der Geschichte der Planetentheorien* Frischaufa (Graz 1871, II wyd. Leipzig 1903).

Drobnym, ale bardzo dokuczliwym defektem omawianej tu książki, jest umieszczenie ilustracji — wykresów (zgrupowanych na końcu tomu) na normalnych stronicach, co zmusza do ciągłego przerzucania się od tekstu do tablic i z powrotem. Umieszczenie rysunków na kartkach rozkładanych usunęłoby tę niedogodność.

J. D.